

Mən bu zamana sığmazam

Zirvəyə doğru: İlyas - İlahi qüvvə, köməyə gələn

(əvvəli ötən saylarımızda)

Sadiq Murtuzayev "İnsan amili, həyat və zaman" adlı kitabında çoxdan tanıdığı Ə. Vəzirova Respublika rəhbəri olandan sonrakı görüşünü belə xatırlayır:

"Ə. Vəzirov rayonlara ilk səfərini Ağdamdan başlamışdı. Ertəsi gün Xankəndiyə gedəcəkdik. Bir neçə təsərrüfat baş çəkib qonaq evinə qayıtdı. Səhər saat dördə kimi səmimi söhbət etdik. Təz-dən onu xidməti maşınla Xankəndiyə yola saldım. Axşam saat 17.00 radələrində qayıtdı. Maşından düşən kimi soruşdu:

- Neçə ildən rayonlardasınız?
- 30 ildən çoxdur, Əbdürrəhman Xəlilovləş.
- Sənin mərkəzə gəlmək vaxtındır.

Bir neçə gündən sonra işləri yeni seçilmiş I kitabə təhvil verib Bakıya gətdim. Xeyli sonra mən Əşrəron Rayon Partiya Komitəsinin I kitabisi seçildim.

Moskvada XIX partiya konfransında DQMV-nin I kitabisi Poqosovla rəsləşərək etiraf etdik ki, iş yerimin dəyişdirilməsini Ə. Vəzirovdan o xahiş edib.

Həmin dövrdə hakimiyyət boşluğunun eyni sübutu kimi bir hadisəni də danışmaq istəyirəm:

1989-cu ilin noyabr ayının axırları idi. Birinci kitab Ələsgər Qocamanov məni yanına çağırırdı. Cəbhənin lideri Miralim və Cəlilabad rayonunun Novooqolovka kəndindən gələn 10-15 nəfər də kitabın kabinetində idi. Kənd Qızıllağac qoruğu ilə sərhəd olduğundan tez-tez vəhşi heyvanların hücumuna məruz qalırdı. Cənaat da yığılan ov tüfənglərinin qaytarılmasını xahiş edirdi. Birinci kitab dərhal daxili işlər nazirinə zəng etdi. Nazir dedi ki, Mərkəzi Komitənin icazəsi olmasa millis tüfəngləri qaytara bilməz. Kitab bizim yanımızda Azərbaycan KP MK-nin kitabisi Telman Orucova, Nazirlər Sovetinin sədri Ayaz Mütəllibova zəng etdi. Hər ikisi dedi ki, gərək Əbdürrəhman Vəzirovun razılığı olsun. Ələsgər müəllim öyrəndi ki, Vəzirov Moskvadadır. Çox əziyyətdən sonra onun Moskvadakı telefonunu tapıb Vəzirova danışdı. Lakin, respublikanın birinci kitabisinin də bu problemi həll etməyə gücü çatmadı.

Hakimiyyət boşluğunu sadəcə insanlara da hiss edirdi. Gərginliyi ilə seçilən, insanların bir-birini ittiham etdiyi Ali Sovetlin icaslarnın birində İlyas müəllim çıxış edərək təxminən aşağıdakıları dedi: - Hamımız bərkəlli torpaqlarımızda, nəfətimizdən, pambığımızdan ağır dolusu danışırıq. Əsas məsələ insan amilidir. Gələn belə ağır şəraitdə bir-birimizi ittiham etmək əvəzinə insanlarımızı, vətəndaşlarımızı qoruyaraq, qüvvələrimizi birləşdirərək, bir hədəf uğrunda mübarizə apararaq.

Aralarında xoş münasibət olmasın baxmayaraq, Ə. Vəzirovdan sonra Respublika rəhbəri olan A. Mütəllibov 1990-cı ilin Yanvar ayında Konstitusiyaya müddəti başa çatın İlyas müəllimin ikinci müddətə Respublika prokurorunu təyinatı üçün təqdimat yazmadı. Yada salmaq yerinə düşərdi ki, əgər İlyas müəllim Moskvanın Azər-

baycana girməsinin qarşısını alma saydılar və bizdə də "Özbək işi" açılış saydı A. Mütəllibov və komandası məhbus həyatı yaşayırdı.

Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyindən kənarlaşdırılmasından sonra, arxasız və dayaqsız qalan Azərbaycanı bir çox balalardan xilas edən İlyas İsmayilova qarşı belə münasibətlərin səbəbi nə idi?

İlyas İsmayilovun ədalət çətinrinin altında qorunanlar təhlükə sovuşan kimi nə üçün ona qarşı çıxdılar?

2-7 iyul 1953-cü, ildə Sov. İ. K. P. MK-nin rəyasət heyətinin özü, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin 1-ci müavini və Daxili İşlər Naziri 26 iyun 1953-cü ildə həbs olunmuş L. P. Bəryanın işi ilə əlaqədar keçirilən plenumun yekun qərarında partiya no-

menklaturasının bərsində yuxarı partiya orqanının xüsusi icazəsi olmadan əməliyyat və istintaq tədbirləri həyata keçirilməsi qadağan edilmişdi. 30-cu illərdə olduğu kimi partiya xadimlərinin əsas-sız repressiyaya məruz qalmasının qarşısını almaq zərurətindən irəli gələn və ilk baxışda humanist addım kimi görünən bu qərar zaman keçdikcə öz mahiyyətini itirərək, toxunulmazlıq statusunda olan toplum əmələ gətirmişdi. Qanun üstündə olan bu insanları ən ağır hadisə və cinayətlərdə, hətta, şahid kimi dindir-mək üçün xüsusi icazə tələb olunurdu.

"Ona görə də partiya tədbirlərinin birində İlyas müəllimin ilk çıxışı bomba təsiri başlanmışdı.

Bələ ki, əvvəlki prokurorların cinayətkarlığın vəziyyəti barədə statistik göstəriciləri dilə gətirib, çıxışlarını rəhbərliyə tərif yağdırmaqla, tamamlamasına alışmış - partiyaaya sədaqət ruhunda təbliyə olunan, partiya daxilində qaydaları əlində qılın, veriliş-i imtiyazları qalxan edən partnoemklatura birdən-birə hamının partiya qarşısında məsuliyyət daşımalı olmasından deyil, qanun qarşısında bərabər olmasından, qanunun alliyindən danışan ciddi görkəmli, ödəm prokurorla rastlaşmışdı. Özlərinə təskinlik verən, səksəkəyə düşmüş nomenklatura İlyas müəllimin bu çıxışını onun cavablığı və təcrübəsizliyi ilə əlaqələndirirdilər. Onlar başa düşmürdülər ki, bu prokuror həmişə verdiyi sözü tutan, qatı cinayətkarlar və mafioz elementlərə qarşı əmansız olan, az əhəmiyyətli xətlər törətmiş sadəcə insanlara qarşı humanistlik nümunəsi göstərən, ayırı-ayrı şəxslərə deyil, yalnız qanuna qulluq edən dönməz, sarsılmaz və qətiyyətli bir şəxsiyyət, yeni tipli rəhbərdir.

İlyas müəllimin partiya orqanlarını qane etməyən digər hərəkəti "təhkimçiliyi" in aradan qaldırılması oldu. Prokuror kolxoz və yaxud sovxozda təhkim edilir, icaslarda bəzən təsərrüfat işlərinin gediş barədə sorğulanırdı. Məsələn: Ot yığımı mövsümü başlayanda hamı kimi prokurorluq əməkdaşları da səhər saat 05-də RPK-nın qarşısına gəlir, sonra təhkim

olunduğu kolxoz və sovxozda gedir, formal olaraq yığmada iştirak edir və saat 09-da iş yerində olurdu.

Pambiq, üzüm və tərəvəz yığımı zamanı şahid ifadələri iş yerində deyil, sahələrdə alınrdı ki, bu da istintaq sirrinin yayılmasına, son nəticədə istintaqın effektivliyinin azalmasına səbəb olurdu. Bu hallar prokuror nüfuzuna böyük zərbə vururdu. Nüfuz olmayan prokuror başqalarının hüquqlarını necə qoruya bilərdi? Ona görə də İlyas müəllim "təhkimçiliyi" in ləğv olunması barədə Mərkəzi Komitə qarşısına məsələ qaldırdı və cətinliklərə baxmayaraq istəyinə nail oldu.

Haşışa: 1997-ci ildə əvvəllər Goranboy Rayon Partiya Komitəsinin 1-

müəyyən olunur və işə bərpə edilməsi barədə protest verilir. Lakin protestin baxılması gecikdirilir. Bir neçə gündən sonra MK-nin 2-ci kitabisi Y. Kononov İlyas müəllimi yanına dəvət edir. İlyas müəllim içəri girəndə nazir B. Alekseyenkou da orada görünür. Y. Kononov yarı zarafat, yarı ciddi deyir:

- İlyas Abasoviç, nazir Sizdən narazılıq edir.

İlyas müəllim sərt şəkildə cavab verir:

- Mən bu naziri qanunlara hərmət etməyə vadar edəcəyəm.

Y. Kononov:

- Gədə bilərsiniz, İlyas Abasoviç, deyə, onu yola salır.

Səhəri günü protest təmin edilir və həmin şəxs əvvəlki işinə bərpə olunur. Baki şəhər prokuroru Əliş Əliyev prokurorluq müddəti 1989-cu ilin may ayında tamam olurdu. Əliş müəllimin xahişinə əsasən İlyas müəllim onu sentyabr ayına kimi vəzifədə saxlamaq qərarına gəlmişdi. MK-nin 1-ci kitabisi Ə. Vəzirov büro iclasında bu məsələyə sərt reaksiya verir. İlyas müəllimlə yüksək səslə danışıq. İlyas müəllim ona kəskin cavab qaytararaq, iclas zalını tərk edir.

Qeyd: Taəssüf ki, 1990-cı ilin avqust ayında yeni Baş prokuror İsmət Qayıbovun təqdimatı ilə əlaqədar keçirilən kollegiya iclasında İlyas müəllimin ünvanına söz deyən-lər sırasın-da Ə. Əliyev də idi...

1989-cu il, dekabrın 29-da Cəlilabadda qanlı qarşıdurma baş verdi. Raykomun və Millis şöbəsinin binası dağıldı. Münaqişədə 131 nəfər, o cümlədən, Rayon Partiya Komitəsinin I kitabisi Xeyrulla Əliyev xəsarət aldı. Onlardan biri iki gündən sonra dünyasını dəyişdi. Bir millis əməkdaşı da bir neçə aydan sonra aldığı xəsarətlərdən xəstəxanada vəfat etdi. Həmin dövrdə Qasım İsmayilov rayon prokurorunun zəif olmasını bildirəndə yarı zarafat, yarı ciddi dedim:

- Arif müəllim, siz həminiz bəli, baş üstə deyən prokurorlarla işləmək istəmisiniz. Nəticədə hüquq-mühafizə orqanları başıqapazlı olub. Mən Cəlilabadda təzə işə başlayanda 1-ci kitabisi I. Qurbanov səbəstliyi və "öz-başınalığımla" razılaşmış və hər yer-də məni pisləyirdi. Lakin 1986-cı ilin iyul ayında ruslar rayona yoxlamağa gələndə əlimdəki faktlarla onların qarşısında dayandığımdan cinayət faktı tapa bilmədiklər. Bu hadisədən sonra I. Qurbanov, istəməsə də, iclaslarda məni yanına oturdurdu və göstəriş vermişdi ki, rayona gələn bütün yoxlayıcılar əvvəl prokurorun yanına aparılmalıdır. Hətta rayona gətirilən hakimiyyə namizəd Nəsir Məmmədov qəbul etməyərək əvvəl mənim yanına gəndirmiş və müsbət fikrimi bildirdikdən sonra qəbul etmişdi. Prokuror işini elə gəlmədik ki, ən ağır cinayətlərdən də istintaqını yuxarı prokurorluq ona etibar etsin. Prokuror işlədiyi rayonun bütün ağır-acısını çinləndə daşımağı bacarmalıdır.

...Məişət Xidməti Nazirinin əmri ilə bir nəfər işdən çıxarılır. Həmin şəxs Respublika Prokurorluğuna müraciət edir. Yoxlama zamanı şəxsin qanunsuz olaraq işdən çıxarılması

...Məişət Xidməti Nazirinin əmri ilə bir nəfər işdən çıxarılır. Həmin şəxs Respublika Prokurorluğuna müraciət edir. Yoxlama zamanı şəxsin qanunsuz olaraq işdən çıxarılması

...Məişət Xidməti Nazirinin əmri ilə bir nəfər işdən çıxarılır. Həmin şəxs Respublika Prokurorluğuna müraciət edir. Yoxlama zamanı şəxsin qanunsuz olaraq işdən çıxarılması

